

Školní zralost - zralost pro vstup do školy

Školní zralost je souborný název pro připravenost různých duševních funkcí a dovedností, umožňující dítěti s úspěchem si osvojit školní vědomosti a dovednosti v 1. třídě - především čtení (nutné zralé zrakové rozlišování), psaní (sluchové rozlišování, grafomotorika) a počítání.

Škola je začátek období plnění dlouhodobého vývojového úkolu. Dítě má právo být ve škole úspěšné. Připravenost pro školní práci se týká somatopsychického stavu jako výsledku předchozí etapy vývoje dítěte. Je vymezena přiměřenou výkonností, přizpůsobivostí a subjektivním pocitem radosti dítěte z toho, že jde do školy.

• Znaky školní zralosti

Věk

K 31.8. má mít dítě 6 let. Dítě průměrně vyžívá až v 6.5 letech! Chlapci se vyvíjejí poněkud později - hlavně motorika ruky (projeví se v psaní) a soustředění. Ve většině případů platí, že pro dívky narozené od 7.-8. měsíce a chlapce od 3. měsíce je lépe posoudit školní zralost individuálně.

Zralost smyslového vnímání

Zrakové rozlišování:

- zrakem rozlišit tvary od sebe, orientace ve stranově převrácených tvarech
- znát trochu abecedu, alespoň některá písmenka a číslice

Děti by už v září, říjnu neměly kvůli nácvičce psaní a čtení zaměňovat písmena tvarově podobná (m-n), symetrická podle svislé (b-d) nebo vodorovné osy (p-b, j-l).

Sluchové rozlišování:

- poznat první písmeno ve slově, poslední písmeno ve slově
- syntéza a analýza slov (rozklad na hlásky: p-e-s = pes, a naopak složení slova z hlásek)

Zralost grafomotoriky a vizuomotorické koordinace

- správné držení tužky, pozor hlavně u leváků
- podepsat se aspoň křestním jménem a tiskacím písmem

Zabránit křečovitému (silný tlak) nebo nesprávnému držení tužky (hl. chlapci, kde pomaleji dozrává motorika). Procvičování nejlépe kreslením všemi možnými materiály (voskovky, tužky, křídly, štětec aj.), malování na velký formát - uvolnění v rameni, lokti i zápěstí, event. cvičení podle různých sešitů ("Těšíme se do školy" aj.). dokreslování obrázků podle předlohy, spojování bodů.

Řeč

Ideálně dítě dokáže vyslovit všechny hlásky do nástupu do ZŠ, protože chodit v 1. třídě na logopedii a ještě zvládat školu je hodně náročné. Toleruje se nesprávná výslovnost R,Ř, ale pokud dítě patlá více, uvažovat o odkladu. Řečová vada bývá často doprovázena potížemi v čtení a psaní, což se může jevit jako dyslexie - primárně ale třeba upravit logopedicky vadu řeči.

Rozumové schopnosti

- orientace v čase (včera-dnes-zíttra, ráno-poledne-večer, řadit události chronologicky podle děje, vánoce v prosinci apod.), nemusí znát hodiny, měsíce a dny, ale roční období ano
- třídění věcí podle velikosti, délky, množství, druhu (větší -menší, stůl-židle-postel x jablko)
- materiál, z čeho věci vyrobeny (auto, dům, kniha, chléb, šaty)
- pravolevá orientace
- logické úvahy o pojmech (co mají podobného stůl a židle, košile a svetr aj.)
- znát barvy, i doplňkové (oranž, hněd, růžová, fialová)
- početní představy - jak vědomosti (kolik nohou má pes, kolik dnů v týdnu) tak dovednosti
  - počítat do 10 a zpět
  - sčítat a odčítat do 5 (tj. přidávat a ubírat z množství věcí), učit se to přes konkrétní příklady, může počítat v duchu i na prstech
  - znát vztah symbol - jméno - počet aspoň u některých číslic
  - znát číslice do 10 (není zcela nutné)

Jsou-li rozumové schopnosti výrazně nižší, spíše uvažovat o speciálním školství než odkladu.

Paměť

- zapamatovat si větu 7-8 slov a doslova ji zopakovat
- umět básničku, písničku

Chování

- **soustředěnost**: schopnost soustředit se, zaměřit pozornost. I chytré dítě může být nesoustředěné a mít pak ve škole potíže. Vydrží dítě u Večerníčku nebo když mu je čtena pohádka bez odbíhání, lezení po židli, dokončí úkol, který si i samy daly - obrázek, stavebnici, hrad z písku?
- **citová zralost**: emoční stabilita - např. že dítě nebude reagovat na nezdár či nespravedlnost impulsivním výbuchem nebo pláčem. Závislost na matce přiměřená, dokáže se odloučit bez potíží. Nestýská se, nemyslí na domov ve škole, těší se do školy. Děti zvyklé na MŠ to většinou umí.
- **sociální zralost**: schopnost velkou část dne trávit ve skupině vrstevníků mimo domov, přijmout místo rodičů jako autoritu učitele, osvojení hygienických návyků. Např. vykat dospělým, pozdravit, poprosit, poděkovat, obléknout se, postarat o věci, obout boty a zavázat tkaničky na klíčku, jít samo na WC, zvládnout školní jídelnu. I chytré děti mívají stres ze školy ne kvůli vyučování, ale kvůli strachu z těchto sociálních situací.
- **pracovní zralost**: dokázat vydržet u úkolu a dokončit ho, i když nebaví. Souvisí s motivací. Měl by si večer připravit věci, sbalit tašku, ráno jít do školy, sedět celé vyučování, psát úkoly, mít pořádek v tašce a věcech, nezapomínat věci. Rodiče mají ještě v 1. třídě kontrolovat tašku.

Motivace

Jestliže se dítě o nic nezajímá, je spíše nezralé, ale také starší sourozenci nebo dospělí mohli dítěti školu odradit nějakou devalvující poznámkou. Některé děti jsou přirozeně temperamentnější než jiné, ale škola už to netoleruje, nutná určitá sebekontrola dítěte.

Laterální

Jedna ruka bývá šikovnější, tu nazýváme dominantní. Podobně i pravá nebo levá noha a oko jsou dominantní. Je-li souhlasná dominance ruky a oka, pak jde o vyhraněnou dominanci, což

je výhodnější. Jde-li o tzv. zkříženou laterální (dominantní pravá ruka - levé oko nebo naopak) nebo nevyhraněnou laterální (dítě používá obě ruce stejně), komplikuje to někdy trochu vývoj. Zrcadlové psaní zmizí většinou samo, není-li zkřížená laterální.

Leváky není nutné nic speciálního učit, jen dbát na dobré držení tužky a sklon sešitu. Těžko se později přeučuje.

• **Nezralost**

Projevy nezralosti tedy jsou:

- oslabení některé psychické funkce při maximálně nižším podprůměru intelektu (jinak lépe zvláštní škola místo OŠD)
- neklidné / utlumené děti
- impulsivní / zdlouhavé projevy
- nesoustředěné dítě, odbíhající ke hře
- neobratné
- nesamostatné
- přecitlivělé, bázlivé, plačtivé / nepodřídivé, vzdorné
- špatný kontakt s učitelem a dětmi, agresivita
- stažené, negativismus, event. mutismus

Příčiny projevů:

- nedostatek v somatickém vývoji a zdravotním stavu
- opožděný mentální vývoj, snížený intelekt
- nerovnoměrný vývoj a oslabení dílčích schopností (sluchového a zrakového rozlišování pro čtení a psaní, vliv mozkových dysfunkcí)
- neurotičnost
- zanedbanost výchovného prostředí

• **Nácvik**

S předškoláky je možné cvičit některé psychické funkce a dovednosti.

Zrakové vnímání

zraková diferenciac:

- rozlišování předmětů
  - vyhledávání dvou stejných předmětů (např. kostky mezi kuličkami)
  - odlišování věcí rozdílných (najít, co do skupiny nepatří podle barev, velikostí atd.)
- vyhledání rozdílu ve zdánlivě stejných obrázcích
- vyhledání stejných obrazců z několika si podobných
- odlišení rozdílného obrazce z řady stejných
- vyhledání "ukrytých" věcí na obrázku

prostorová orientace:

- vyhledání věcí na obrázku s pojmy dole/nahoře, vzadu/vpředu/uprostřed
- vyhledání a určení místa věcí v místnosti s určováním změny jejich postavení v prostoru
- obrázková bludiště

pravolevá orientace:

- určování věcí s pojmy vpravo/vlevo na obrázku, hračce i v reálu
- určení změny postavení
- určení polohy na sobě a druhém člověku
- popis cesty do obchodu, parku apod. s pojmy vpravo/vlevo

zraková analýza a syntéza:

- skládání a rozkládání obrázků (fotek) z rozstříhaných částí
- skládání a rozkládání částí stavebnic (rozkládací kostky)
- puzzle
- mozaiky

Sluchové vnímání

sluchová diferenciacce:

- rozlišení zvuků
  - typu Kimova hra (zavázané oči, poznat zvuk sirek, peněz, klíčů aj.)
  - poznat hudební nástroje
  - poznat přírodní zvuky
- napodobení rytmu vytleskáním (říkadla, básničky)

sluchová orientace:

- hledání schovaného budíku dle zvuku
- hádání, co zvuk vydává
- hry na slepou bábu aj.

sluchová analýza:

- kterou hláskou začíná a končí slovo (co slyšíš na konci)
- slovní fotbal na hlásky
- vymýšlení slov na nějakou hlásku nebo příběhů
- vyhledání předmětů na určitou hlásku či slabiku v místnosti
- vymýšlení slov na nějakou slabiku (PO-stel, -lštář, -vlečení)

Náprava vadného držení tužky

Nápravy nejlépe kreslením.

Zásady:

- nácviky v duševní pohodě, ne jako úkol, kde musí dítě obstát
- střídat různé psací materiály
- velký papír a uvolňovat ruku od ramene přes předloktí až po zápěstí
- formou veselé hry: kreslit pohádky, příběhy apod.

- před psaním rozcvičit ruce (kroužit zápěstím volným, pěstičkami, protřepat ruce, prstíky jeden po druhém do špetky palec k ukazováku, palec k prostředníku, palec k prsteníku atd. a zpět)
- pozor na to, aby obrázek měl správné proporce, velikost a detaily (postava oči, uši, 5 prstů) - nácvik všímavosti k detailům pro psaní
- vybarvování ploch, má být bez přetahování, nedotažení i odbytí jen vyčmáráním

Početní představy

Naučit formou her: čísla tramvají, čísla ulic, domino, člověče nezlob se atd. Nenutit, děti se samy chtějí učit - **zvědavost je znakem školní zralosti!**

Paměť

Učit se básničky, písničky, hrát pexeso - např. písmenkové.